

epigonizmus kockázatát? Alkalmi esztéták is hozzábeszéltek a kérdéshez: hallottunk bölcs és kevésbé bölcs szentenciákat, ám mindebből csak a végső következtetés maradt meg, a kimondott szó nyoma, mint valami testnélküli fej, amiről az ember nem tudja megérteni, hogy miképpen élhet és miképpen maradhat meg csonkán, látható alátámasztás nélkül. Fájdalom, ennek a képzőművészeti bírálatnak csak *szónokai* akadtak, de írói, esztétái és teoretikusai nem és a festő védtelen maradt, képirásával szemben szavak kakofóniája: jó, rossz, jó, rossz, jó, rossz...

És az örök kérdés: a forma és a tartalom problémája!? A világnézeti elégtelenség, vagy túltengés!? Az összhang és a harmóniátlanság!? Értsd meg festő, a saját művedet és hidd el, hogy fasiszta, vagy hidd el, hogy az ellenkezője. Azt már nagyrészt megértik az emberek, hogy az emberi lelket analízisba járattjuk, ha megakarjuk érteni, de hogy művészi alkotást is elemezni kell, azt általában nem értik meg azok, akik megfogható masszának tekintik a festett vagy a faragott képet. A művészlélek annyira érzékenyen reagál a külső élet megnyilvánulásaira, hogy könnyen visszahatások jelentkezhetnek nála, de ép' ezért álló jelenségként soha nem szabad hozzányulni egy művészhez, hanem csak kifejlődésében lehet megközelíteni, mert a dialektikus művészi szemlélésnek csak ez lehet a hivatása.

Ilyen átfogó műbírálatra van szükség, a műbírálatok sorozatára, amely mozgásában, fejlődése útján kíséri végig a képzőművészetet és nem megrevertett és megrögzített pillanatában.

(Budapest)

Ujvári László

VILÁGPOLITIKAI PROBLÉMÁK

PANEURÓPA ÉS A PACIFIZMUS

Coudenhove Kalergi, a páneurópai mozgalom vezérének megnyilatkozása leálcázta ennek a törekvésnek igazi arculatát. Coudenhouve ebben az írásban kifejti, hogy az olasz-abesszin háború lokalizálása egyetemes európai békeérdek, mivel a szankciók alkalmazása Európát menthetetlenül háborúba sodorná. Hagyni kell, tehát, hogy Olaszország jogos terjeszkedési törekvéseit megvalósítsa, amit gyarmatszegénysége és lakosságbősége megérthetően indokol. Ez az álláspont — látszatpacifizmusa ellenére — tartalmilag az imperializmus kifejezése. A háború lokalizálásának terve először Hitler május 27.-i Reichstagbeszédében nyilatkozott meg. Litvinovval szemben, aki a béke oszthatatlanságának gondolatát képviseli, a hitleri formula átlátszóan a támadó készségű imperiálizmusok céltörekvéseit szolgálja. Amíg a litvinovi-elv a béke megóvásának, a háború megelőzésének kollektív biztosítékait kívánja megszerezni, addig a hitleri fogalmazás a háború lokalizálásának tetszetős és álpacifista jelzőszavával lehetővé kívánja tenni az egyes támadó hatalom békebontását a gyengébbel szemben, ugyanakkor biztosítva a maga számára a többi hatalmak be nem avatkozását. És amidőn Hitler említett beszédében kijelentette, hogy Németország nem hajlandó Litvániával külön megemelt támadási paktumot kötni, mindenki megértette, hogy a lokalizálás formulája mit takar. Sőt Hitler még tovább ment és hozzáfűzte, hogy a támadó adott esetben csak jogait keresi s idegen hatalmak beavatkozása annál méltánytalanabb volna. Ezekbe a formulákba csak be kell helyette-

síteni a német neoimperializmus konkrét célkitűzéseit, hogy átlássuk ennek az „elvi“ és álpacifista programnak leplezett támadó jellegét. Amidőn tehát Coudenhove-Kalergi az európai béke megoltalmazásának ürügyén Abessziniát az olasz fasizmus prédájául dobja oda, lényegében imperialista törekvéseket takar.

Nyilvánvaló, hogy ez a „lokalizálás“ nyugalmas és kényelmes eszköz mindennemű imperialista célkitűzés számára, amely még ezen felül az egyetemes béke megóvásának tetszetős, ámitó jelszavával is kacérkodhat. Amde éppen az olasz-abesszin konfliktus fejleményei tanúsítják a legmeggyőzőbben a béke oszthatatlanságának elvi jelentőségét és a valóságban gyökerező helyességét. Az olasz imperializmus terjeszkedési törekvései kiváltották az angol imperializmus ellenállását, amely előreláthatóan nem elégszik meg platonikus kijelentésekkel, hanem felkészül minden lehetőségre. Nyilvánvaló, hogy még oly' távolinak is tetsző konfliktus két állam között, sokszorosan kihat a többiekre is, amennyiben az adott egyensúlyi viszonyokat megzavarással fenyegeti, ami ellen viszont az érdekeltek megfelelően reagálnak. Nyilvánvaló, hogy egyetlen célravezető békebiztosíték van: a kollektív biztonsági rendszer kiépítése, szükség esetén kollektíve alkalmazható szankciókkal. Ennek a felismerésnek adott újabban nyomatékos kifejezést Hoare angol külügyminiszter genfi népszövetségi beszéde, (IX. 11.) mely az angol külpolitika menetében figyelemre méltó vonalváltozást jelent. Hoare erőteljesen támogatja a kollektív békebiztonság elvét és kollektív segítséget kíván biztosítani minden nemzet számára, amelyet egy másik hatalom megtámad, anélkül, hogy ezt provokálták volna. Angliának az érdekeit fenyegető események kapcsán kialakult új állásfoglalása távlatokat nyit a keleti- és dunai-egyezmény felújítandó, kollektív alapon megszervezendő realizálása felé. Nem lehet kétséges, hogy „a lokalizálási elv“ kifejezetten a *békebontás* törekvéseit szolgálja, amit az is nyilvánvalóvá tesz, hogy azok a hatalmak vallják, amelyek nem is csinálnak titkot hatalmi törekvéseikből. Amidőn tehát Coudenhove ezt a „békeelvet“ a magáévá tette az európai egyetemes béke megóvásának álpacifista ürügyén, úgy véglegesen leálcazta az egész páneurópai-mozgalom lényegileg imperialista karakterét.

Coudenhove másik érve a fasiszta Olaszország népességfeleslegére vonatkozik, amely indokoltá teszi a hódítást. Ez az érv közismert. Lép-ten-nyomon halljuk és olvassuk „pacifista“ érzületű egyéneknél, akik egyébként „egy csirkét sem volnának képesek önkézzel leölni“, hogy a népesedési felesleggel rendelkező országok — Japán, Itália, Németország — számára nincs más kiút, mint a terjeszkedés. (L. Mussolini „Vagy terjeszkedünk, vagy kirobbanunk!“) Ez az érvelés első pillanatra megtevesztően és megvesztegetően hat, szociológiai és politikai iskolázottság híján még az osztályhelyzetüknél lényegesen antiimperialista egyedekre is. A polgári sajtó egyrésznének kedvenc ütőkártyája a népesedési feleslegnek, mint háborút szentesítő szükségnek hangoztatása, amelyre konkrétan kell rávilágítanunk.

Ez az érv átlátszóan hazug. Ha az említett imperialista államok tényleg otthon „felesleges“ tömegeiket kívánják meghódítandó területekre vezetni, akkor esztelen népesedési politika részükről a születések arányszámának minden áron való fokozása, ahogyan ezt ma Olaszországban és Németországban szervezett propagandával, állami kenyérmorzsák csalátkéivel és ideológiai stimulánsok mozgósításával teszik. Ennek az ellentmondásnak az értelme nyilvánvaló. A „többgyermeket“ jelszava imperialista célkitűzést jelent. Az éhes imperializmusok (mert vannak jóllakottak is, ezek uralmuk megzavarását féltik s ezért ma a béke ba-

rátai) nem azért terjeszkednek, mivel népfeleslegük van, hanem azért törekszenek minél magasabb születési arányszámra és ebből adódóan népfeleslegekre, mivel hódító szándékaik vannak. A születési arányszám és az imperialista expanzió mondott összefüggése Hitler könyvében (Mein Kampf) világosan kifejezésre is jut. Hitler legfeljebb annyiban jelent irányváltozást, hogy könyvében bejelenti Németország gyarmatpolitikájának meddőségét és programul vallja az eddigi gyarmatosítás helyett a telepítés gondolatának újrafelvételét, amely 600 év óta feledésbe merült. És ezzel kapcsolatban írja: „hogya mi, nemzetiszocialisták a tekintetet föld után kelet felé fordítjuk. Ha mi ma Európában földről beszélünk, úgy elsősorban Oroszországra és alattvaló határállamaira gondolhatunk!” (Mein Kampf 742. o.) Így ír Hitler, aki tanult a gyarmatpolitika meddőségéből, amely Németország háborúelőtti gyarmatpolitikáját jellemezte. Ugyanis Zimmermann, a német gyarmatpolitika egyik szóvivőjének adatai szerint az összes német gyarmatok egy évtized alatti kivitele az anyaországba 50 millió márka körül mozgott, holott Németország összbevitelére átlag évenként 10 millió márka volt. Huszonöt évi német gyarmatpolitika után a német gyarmatokon letelepedett fehérek száma — németek és nem németek — összesen 20 ezer volt! (Zimmermann: Die Kolonialreiche der Grossmächte. Berlin. Ullstein 1916.) Hitler okult ezen és a sovány gyarmatok helyett Ukrajna kővér földjére vetette tekintetét. Az új német imperializmusnak tehát csupán érdeklődési iránya változott meg és egyben támadó kedvének leplezetlen bevallása. Természetesen az imperializmus telepítési politikája sohase képvisel tömegérdekeket s Ukrajna földjeit nem a német parasztoknak szánják. Németországnak hatalmas feudális birtokai vannak s a keletelbai junkerek milliónyi hektárján volna bőséges hely a német belső településre. Erről álmodozott talán Brüning s ezért kellett buknia. De ehelyett csak sok száz milliót áldoztak a válságba jutott keletporosz feudálisok megmentésére és ennek a korrupt gazdálkodásnak megbolygatása okozta Schleicher bukását. Amit Németországról mondtunk az lényegében érvényes Olaszországra is, nemkevesebbé Japánra. Ezeknek az országoknak tényleg vannak népfeleslegeik, tehát tömegeik, amelyeket nem képesek ellátni. Olaszország lakosságának közel egyhatoda már a béke éveiben is idegenben élt — főként Észak- és Dél-Amerikában, valamint Franciaországban — s Japán ugyancsak az Egyesült-Államokba és az angol gyarmatokba vezette le népfeleslegeit, de éppen a japán példa mutatja meggyőzően, hogy a kapitalizmus imperialista szakában nincs tartós és végleges „megoldás”, hogy újabb és újabb területek meghódítása (Mandzsúria, Északkína, stb.) sem juttatja nyugvóponttra az expanziót, amelynek hajtóereje az a ellentmondás, amely a tőkés társadalomban — alapvetőleg — a termelőerők és a termelési viszonyok között fennáll, s amely ma, a kapitalizmus egyetemes szerkezeti válságában a robbanásig feszíti ezeket a belső ellentmondásokat. Ezek az ellentmondások kétségtelenül hatnak és meghatározzák az egyes országok imperialista terjeszkedését, de az expanziós szükségesség hangoztatása, amelyet egyes pacifisták felületesen, gondolatlanul általánosítanak s az olasz nép s a német nép egyetemes léte céljául tüntetnek fel, veszedelmes hazugság és ámtítás. Ilyen szükségességek és „megoldások” tényleg fennállnak, de csupán a konkrét tőkés helyzetben, amelynek immanens függvényei. Ezt fel nem ismerni és általánosságban „népfeleslegek elhelyezéséről” beszélni, veszedelmes demagógia. A cári Oroszország egész történelme a hódítás jegyében áll, amelyben évszázadokon át nem volt megállás. Ma, a szerkezeti változás után Oroszország népei elszakadásig terjedő önrendelkezési szabadságot élveznek s ott

minden hódító imperiálista politika értelmetlenné vált. A régi cári politika is a népfellegekkel érvelt, de ezeket hódító pályáján úgy likvidálta, hogy háborúban elvéreztette őket. A születési arányszám most is a legmagasabb Oroszországban, de a termelési rend produktivitása a dolgozók egyetemét ellátja. Uljanov alapvető munkájában (*Der Imperialismus als höchste Stadium des Kapitalismus*, 1917) a gyarmatpolitikát illetően megírta, hogy „minél fejlettebb a kapitalizmus, minél érezhetőbb a nyersanyag hiány, minél akutabb a verseny és a hajszja a nyersanyag-források után az egész világon, annál kétségbeesettebb a harc a gyarmatok megszerzése iránt.”

A gyarmatok meghódítása a 19. század utolsó 3. évtizedében ment végbe az európai imperialista államok részéről s joggal írta Uljanov, hogy a 19. századdal a világ felosztása lezárult. Ez a hódítási periódus időben egybeesik a monopolkapitalizmus kialakulásával. A meghódítható területek elapadtak s a jövőben csak *ujrafelosztásról* lehet szó. És mivel az egyes kapitalista országok *egyenlőtlenül* fejlődnek, amivel együtt jár az erőviszonyok megváltozása is, elkerülhetlenné válik előbb-utóbb a világ újrafelosztása, az imperialista gyarmati háborúk kitörése, a fejlődésükben előretörő imperializmusok (Japán, Németország, stb.) részéről. Uljanovnak ez a prognózisa, amelyet a monopolkapitalizmus imperialista történeti szakaszáról ad, szemünk előtt teljeseedik be. De ezeknek a meghatározottságoknak *felismerése* nem jelentheti azoknak *elismérését*. Ez az azonosítás csendül ki a polgári pacifisták megnyilatkozásaiból, akik a konkrét társadalmi adottságokat a végzet hatalmának állítják be és történelmileg adott jelenségeket, mint abszolút szükségességet igazolnak és idealizálnak. Ezzel szemben tudatosítanunk kell az imperialista törekvéseket, mint a konkrét termelőrendben gyökerező ellentmondások eredőjét, amely a termelőrenddel áll és bukik. Ugyanakkor fel kell fednünk a páneurópa és pacifista jelszavak leplezett imperialista karakterét, amelyek sokszor a szociális demagógia eszközei.

(Nagyszöllős)

Neufeld Béla

VILÁGPOLITIKAI JEGYZET

A FRANCIA FASIZMUS KÉSZÜLŐDÉSEI. Franciaországban, felszínes csönd háttérében, a társadalmi erők átcsoportosulása és ideológiai tisztulása van folyamatban. A *Front populaire* július 14.-i nagyszerű erőpróbája szemléltetően mutatta be a demokrácia védelmére egyesült baloldal hatalmi súlyát. *De la Rocque* ezredes, aki július 7-én Toureeingben azt a merész kijelentést kockáztatta meg, hogy „morálisan már győztünk is”, a nagy seregszemle óta feltűnő csendesen viselkedik. Jobb és baloldal erejét gyűjti a mozgalmasnak ígérkező ősz eseményei számára.

Nem fér kétség ahhoz, hogy a Laval-kormány szükségrendeletek útján foganatosított pénzügyi intézkedései nem javították meg a francia imperiálistizmus helyzetét. Míg a legtöbb tőkés országban a depressziós tünetek további, bár nem jelentős erősödését láthatjuk, addig Franciaországban egyre mélyül a gazdasági válság. A termelési index az 1926. év színvonalának 72%-ára esett vissza és még mindig hanyatló irányzatot mutat. A külkereskedelem 1935 első 7 hónapjában kereken 3 milliárd frankkal, vagyis 14 százalékkal maradt a múlt évi színvonal mögött. A nemzeti jövedelem, amely 1928-ban 250 milliárd frankot tett ki, ez évben mintegy 150 milliárd lesz. Ezt az ijesztő visszaesést és az állam bevételeinek ebből következő óriási hiányait természetesen nem lehet 10 milliárd frank megtakarításával kiegyenlíteni. A népellenes